

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА АРХЕОЛОГІЇ

Назва курсу Нормативний/вибірковий	«Методологія історичних досліджень» Нормативний
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	доктор філософії (Phd) 032 Історія та археологія
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2022-2023/ 2-й семестр / 1 курс
Викладач	Ситник О. М.
Профайл викладача	http://geo.mdpu.org.ua/prirodnicho-geografichnij-fakultet/kafedra-istoriyi/sklad-kafedri-istoriyi/sitnik-oleksander-mikolajovich/
Контактний тел.	0972139300
E-mail:	oleksander_sytnyk@i.ua
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=4602
Консультації	Очні консультації: щочетверга, згідно графіку роботи кафедри історії та археології. Онлайн-консультації: через систему ЦОДТ МДПУ імені Богдана Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

«Методологія історичних досліджень» є нормативним освітнім компонентом для здобувачів III освітнього рівня доктор Phd в галузі історії, спеціальності 032 «Історія та археологія». Вивчення освітнього компоненту «Методологія історичних досліджень» має сформувати у здобувачів III освітнього рівня спеціальності 032 «Історія та археологія» визначальні компетентності наукової дослідницької роботи. Головне призначення цього навчального курсу покликане формувати знання про методологічні принципи та засади дисертаційного дослідження. Зокрема важлива складова курсу полягає в тому, щоб майбутні доктори філософії (PhD) належним чином засвоїли специфіку й прийоми застосування філософських, загальнонаукових й дисциплінарних методів і підходів. Адже саме завдяки цьому процес наукового дослідження може бути спрямований у вірному теоретико-методологічному напрямку, задля належного вирішення дослідницького завдання та отримання наукових результатів, котрі б відзначалися інноваційністю та значимістю.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета викладання навчальної дисципліни полягає в тому, щоб засвоїти необхідні компетенції курсу «Методологія історичних досліджень» та опанувати необхідними для майбутнього фахівця навичками щодо методології історичних досліджень й вміння використовувати це в науково-дослідницькій роботі.

Завданнями курсу є засвоєння необхідних для майбутнього спеціаліста обсягу й рівня знань, щодо:

- формування знань і вмінь з методології наукових досліджень в галузі;
- осмислення процесу наукового дослідження;
- вивчення методів і техніки наукових досліджень у галузі;
- з'ясування законів і закономірностей в історії.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

1. Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі історії, археології та інших історичних дисциплін; володіння методологією наукової та науково-педагогічної діяльності, проведення самостійного наукового дослідження у сфері своєї професійно-наукової діяльності, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

2. Загальні компетентності:

- ЗК 1.** Володіння системним науковим світоглядом, вміння застосовувати відповідні навички у своєї професійної діяльності;
- ЗК 2.** Здатність до розробки та реалізації всього послідовного процесу ґрунтового наукового дослідження;
- ЗК 3.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ЗК 4.** Здатність до створення та розвитку нових наукових ідей та використання їх у своїх наукових дослідженнях;
- ЗК 5.** Знання відповідних стандартів для проведення наукової та педагогічної діяльності.

3. Фахові компетентності:

- ФК 8.** Здатність правильного використання методологічних основ наукового дослідження в галузі історичної науки та освіти;
- ФК 10.** Здатність до професійної участі за фахом у виконанні науково-дослідних програм, грантових проєктів.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання (ПРН)

РН 1. Знання основних філософських концепцій та історичної методології, які можна використовувати в своїх наукових дослідженнях;

РН 2. Знання основ наукової розробки та виконання інноваційно-дослідницького завдання;

РН 4. Знання всього комплексу наукової термінології за фахом своєї історичної освіти;

РН 5. Знання теоретичних і практичних проблем сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю;

РН 8. Здатність володіння навичками вибору методів і засобів вирішення завдань наукового дослідження;

РН 15. Професійна участь за своїм фахом у виконанні науково-дослідних програмах, грантах, проектах тощо.

5. ОБСЯГ КУРСУ

Вид заняття	лекції		практичні заняття	самоосвіта
Кількість годин	20		20	

6. ПОЛІТИКИ КУРСУ

Політика академічної поведінки та етики:

- Не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом;
- Вчасно виконувати завдання семінарів та питань самостійної роботи;
- Вчасно та самостійно виконувати контрольні-модульні завдання

7. СТРУКТУРА КУРСУ

7.1 СТРУКТУРА КУРСУ (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Літера тура	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
<p align="center">БЛОК 1. Основні засади методології історичного дослідження</p>						

20	Тема 1. Поняття та принципи методології наукового дослідження	Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (16 год.)	2, 4, 5	1. Основні етапи наукового історичного дослідження. 2. Методи та техніка наукових історичних досліджень.	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж другого навчального семестру (перший періодичний контроль)
20	Тема 2. Основні теорії історичного процесу	Лекція (4 год.) Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (12 год.)	3, 15-20, 28-30, 33	1.Основні напрями Середньовічної християнської теорії історії 2.Закон суспільного прогресу у викладі Й. Г. Гердера та Дж. Віко 3.Принцип історизму Л. Ранке	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж другого навчального семестру (перший періодичний контроль)
20	Тема 3. Методологія позитивізму в галузі історичної науки і джерелознавства	Лекція (4 год.) Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (12 год.)	3, 15-18	1.Поняття позитивізму 2.Роль позитивізму в розвитку історичної науки	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж другого навчального семестру (перший періодичний контроль)
<p align="center">БЛОК 2. Специфіка теорії та методики історичного дослідження</p>						
20	Тема 4. Становлення провідних теорій методології історичного дослідження в новітній час	Лекція (4 год.) Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (12 год.)	3, 15-18, 28-30, 33	1.Поняття історичної свідомості (духу) у викладі Р. Коллінґвуда 2.Аналіз теорій Школи Анналів (М. Блока, Л. Февра і Ф. Броделя)	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж другого навчального семестру (перший періодичний контроль)

				3.Теорія історії А. Тойнбі		контроль)
20	Тема 5. Загальнотеоретичні принципи та методологічні підходи історичного дослідження	Лекція (4 год.) Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (12 год.)	1-5, 15, 16	1.Герменевтика М. Хайдеггера. 2.Інтерпретації герменевтики Г. Гадамера і П. Рікера.	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж другого навчального семестру (перший періодичний контроль)
20	Тема 6. Теорії націй і націоналізму в ХХ ст.	Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (16 год.)	7-14, 21-27, 31, 32	1. Характер теорій націй і націоналізму в ХХ ст. 2. Модерністська («інструменталістська») концепція 3. Концепція «примордіалістів» 4. Теорія націоналізму Е. Д. Сміта 5. Проекція теорій націоналізму на українське підгрунтя	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж другого навчального семестру (другий періодичний контроль)

7. 2 СХЕМА КУРСУ (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Тема лекції	Зміст лекції
Тема 1. Поняття та принципи методології наукового дослідження	1. Процес наукового дослідження, його характеристика та етапи проведення 2. Поняття про методологію досліджень, види та функції наукових досліджень 3. Методи та техніка наукових досліджень 4. Предмет науково-історичного дослідження

	5. Наукові принципи в історичному дослідженні
Тема 2. Основні теорії історичного процесу	1. Середньовічна християнська теорія історії 2. Закон суспільного прогресу. Дж. Віко. Й. Г. Гердер. 3. Принцип історизму Л. Ранке 4. Концепція марксизму
Тема 3. Методологія позитивізму в галузі історичної науки і джерелознавства	1. Позитивізм: сутність та еволюція 2. Позитивізм в історичній науці 3. Позитивізм в джерелознавстві
Тема 4. Становлення провідних теорій методології історичного дослідження в новітній час	1. Ідея історії Р. Дж. Коллінгвуд 2. Теорії Школи Анналів 3. Цивілізаційний підхід до історії (О. Шпенглер і А. Тойнбі) 4. Історична антропологія
Тема 5. Загальнотеоретичні принципи та методологічні засади історичного дослідження	1. Засадничі принципи методології історичного дослідження 2. Методологічний вимір мультикультуралізму та глобалізації 3. Підґрунтя історичного процесу 4. Обґрунтування методологічного принципу історизму
Тема 6. Теорії націй і націоналізму в ХХ ст.	1. Характер теорій націй і націоналізму в ХХ ст. 2. Модерністська («інструменталістська») концепція 3. Концепція «примордіалістів» 4. Теорія націоналізму Е. Д. Сміта 5. Проекція теорій націоналізму на українське підґрунтя

7.3 СХЕМА КУРСУ (СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ)

Тема семінарського заняття	Зміст практичного заняття
Тема 1. Поняття та принципи методології наукового дослідження	1. Користуючись науково-методичною літературою, підготувати доповіді за темами: - Процес наукового дослідження, його характеристика та етапи проведення - Поняття про методологію досліджень, види та функції наукових досліджень - Методи та техніка наукових досліджень - Предмет науково-історичного дослідження 2. На підставі аналізу науково-методичної літератури визначити основні принципи історичного дослідження
Тема 2. Основні теорії історичного процесу	1. Користуючись науково-методичною літературою, підготувати доповіді за темами: - Середньовічна християнська теорія історії

	<ul style="list-style-type: none"> - Закон суспільного прогресу. Дж. Віко. Й. Г. Гердер - Принцип історизму Л. Ранке - Концепція марксизму <p>2. На підставі аналізу доповідей записати значення теорій історичного процесу в методології наукового дослідження</p>
Тема 3. Методологія позитивізму в галузі історичної науки і джерелознавства	<p>1. Користуючись науково-методичною літературою, підготувати доповіді за темами:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Позитивізм: сутність та еволюція - Позитивізм в історичній науці - Позитивізм в джерелознавстві <p>2. На підставі аналізу доповідей записати роль в позитивізму методології наукового дослідження</p>
Тема 4. Становлення провідних теорій методології історичного дослідження в новітній час	<p>1. Користуючись науково-методичною літературою, підготувати доповіді за темами:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ідея історії Р. Дж. Коллінгвуд - Теорії Школи Анналів - Цивілізаційний підхід до історії (О. Шпенглер і А. Тойнбі) - Історична антропологія <p>2. На підставі аналізу доповідей записати значення провідних теорій методології історичного дослідження (новітній час)</p>
Тема 5. Загальнотеоретичні принципи та методологічні засади історичного дослідження	<p>1. Користуючись літературою, проаналізувати засадничі принципи методології історичного дослідження</p> <p>2. На підставі аналізу доповідей визначити методологічний вимір мультикультуралізму та глобалізації</p> <p>3. Користуючись науково-методичною літературою, проаналізувати підґрунтя історичного процесу</p> <p>4. На підставі аналізу науково-методичної літератури обґрунтувати методологічний принцип історизму</p>
Тема 6. Теорії націй і націоналізму в XX ст.	<p>1. Користуючись літературою, охарактеризувати теорії націй і націоналізму періоду XX ст. під кутом методології наукового дослідження</p> <p>2. На підставі аналізу доповідей записати модерністську («інструменталістську») концепцію</p> <p>3. Користуючись науково-методичною літературою, проаналізувати концепція «примордіалістів»</p> <p>4. На підставі аналізу доповідей записати теорію націоналізму Е. Д. Сміта</p> <p>5. На підставі аналізу науково-методичної літератури визначити проекцію теорій націоналізму на українське підґрунтя</p>

7.4 СХЕМА КУРСУ (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

Тема для самостійного опрацювання	Зміст теми
Тема 1. Поняття та принципи методології наукового дослідження	<ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте основне завдання курсу «Методологія історичного дослідження» 2. Проаналізуйте основні методи та принципи Вашої дисертації 3. Визначіть наукові принципи в історичному дослідженні
Тема 2. Основні теорії історичного процесу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте теорію історичного процесу Августина Блаженного 2. Проаналізуйте теорію томізму Томи Аквінського 3. Охарактеризуйте теорії Дж. Віко та Й. Г. Гердера
Тема 3. Методологія позитивізму в галузі історичної науки і джерелознавства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте сутність та еволюцію позитивізму 2. Проаналізуйте явище позитивізму в історичній науці 3. Охарактеризуйте позитивізм в джерелознавстві
Тема 4. Становлення провідних теорій методології історичного дослідження в новітній час	<ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте теорію історії Р. Дж. Коллінгвуда 2. Проаналізуйте теорії Школи Анналів 3. Охарактеризуйте теорію історії О. Шпенглера 4. Проаналізуйте теорію історії А. Тойнбі
Тема 5. Загальнотеоретичні принципи та методологічні засади історичного дослідження	<ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте принципи методології історичного дослідження 2. Проаналізуйте методологічний вимір мультикультуралізму та глобалізації 3. Охарактеризуйте підгрунття історичного процесу 4. Обґрунтуйте методологічний принцип історизму
Тема 6. Теорії націй і націоналізму в XX ст.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте провідні теорії націй і націоналізму XX ст. 2. Проаналізуйте теорію Б. Андерсона 3. Охарактеризуйте теорію націоналізму Г. Кона

8. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Види контролю: поточний, періодичний, підсумковий (семестровий).

Методи, які будуть використані для оцінювання результатів навчання:

- усний;
- письмовий (періодичний контроль (контрольні роботи));
- тестовий контроль;
- практична перевірка під час семінарських занять;
- контроль виконання завдань самостійної роботи (реферати, есе, презентації тощо);
- підсумковий (семестровий) – екзамен.

Періодичний контроль складається з двох контрольних робіт (перший та другий періодичний контроль у 2 семестрі). Контрольна робота включає тестові завдання та відповіді на два теоретичні питання.

Екзаменаційний білет включає тестові завдання та відповіді на три розгорнуті питання з усіх тем, які входять до програми освітнього компоненту.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Контроль за видами діяльності здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом поточного оцінювання знань (під час семінарських занять), контролю виконання завдань самостійної роботи (есе, презентації), періодичного контролю, заліку, екзамену. За результатами суми двох періодичних контрольних робіт, оцінки за поточний контроль та екзаменаційної оцінки виставляється підсумкова оцінка за національною, 100-бальною шкалами і ECTS.

Загальна система оцінювання курсу здійснюється згідно з Положенням про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького №34/01 -05 від 28. 10.2019 р.

Критерії оцінювання поточного контролю на семінарських заняттях (усне, письмове опитування):

«5» – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати відомостями.

«4» – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, може допускати окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати відомостями.

«3» – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час формулювання висновків.

«2» – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.

Критерії оцінювання періодичного контролю

Контрольна робота включає тестові завдання та відповіді на два розгорнуті питання. Максимальна кількість балів – 30.

Десять тестових завдань по 1 балу – 10 балів.

Два розгорнуті питання по 10 балів.

Розгорнуті, правильні відповіді на 2 завдання оцінюються за 10-бальною шкалою.

10-9 балів: здобувач дає вичерпну відповідь на поставлене питання і виявляє глибокі ґрунтовні знання з певної теми. Спроможний мислити нестандартно, давати оригінальне тлумачення проблем, здатність самостійно інтерпретувати, узагальнювати, робити висновки на основі конкретного матеріалу.

8-7 балів: здобувач правильно і майже в достатньому обсязі дав відповідь на поставлене питання, що підтверджує його глибокі знання з предмета, показав розуміння теми, але ще не зовсім правильно може використати знання на практиці. Має незначні помилки у викладі матеріалу.

6-5 бали: здобувач недостатньо орієнтується в матеріалі, не завжди може самостійно проаналізувати запропонований матеріал; не дає вичерпної відповіді на контенті питання.

4-3 бали: здобувач допускає суттєві помилки у викладі матеріалу, порушує логіку відповіді, відтворює матеріал на елементарному рівні.

1-2 балів: здобувач не зміг викласти зміст питання, погано орієнтується в матеріалі, допускаючи при цьому суттєві неточності.

0 балів: відповідь відсутня

Критерії оцінювання підсумкового (семестрового) контролю

Підсумковий контроль відбувається у формі екзамену. Екзаменаційний білет включає тестові завдання та відповіді на три розгорнуті питання. Максимальна кількість балів 100.

Тестові завдання 10 тестів по 1 балу. Розгорнуті відповіді на три завдання оцінюються за 30-бальною шкалою.

25-30 балів: здобувач дає вичерпну відповідь на поставлене питання і виявляє глибокі ґрунтовні знання з певної теми. Спроможний мислити нестандартно, давати оригінальне тлумачення проблем, здатність самостійно інтерпретувати, узагальнювати, робити висновки на основі конкретного матеріалу. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

19-24 балів: здобувач правильно і майже в достатньому обсязі дав відповідь на поставлене питання, що підтверджує його глибокі знання з предмета, показав розуміння теми. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації.

13-18 бали: здобувач недостатньо орієнтується в матеріалі, поверхово сприймає його зміст, не завжди може самостійно проаналізувати запропонований матеріал. Не здатен виділяти суттєві ознаки вивченого.

7-12 бали: здобувач допускає суттєві помилки у викладі матеріалу, порушує логіку відповіді, відтворює матеріал на елементарному рівні. Допускає багато суттєвих помилок у викладенні матеріалу.

1-6 балів: здобувач не зміг викласти зміст питання, погано орієнтується в матеріалі. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого.

0 балів: відповідь відсутня.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойченко І. В., Бойченко М. І. Філософія історії: предмет, напрямки, детерміністські та ігрові концепції. К.: ЦГО, 1995. 60 с.
2. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І. Філософія та методологія науки. К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. 223 с.
3. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. Львів: Львівський державний університет ім. Ів. Франка, 1999.

226 с.

4. Ковальчук В., Мойсєєв Л. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник / Під наук. ред. В. О. Дроздова; М-во науки і освіти України, Акад. пед. наук України, Південний наук. центр АПН України. 3-є вид. перероб. і доп. Київ: ВД "Професіонал", 2005. 238 с.
5. Крушельницька О. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2003. 189 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

6. Аквінський Т. Коментарі до Арістотелевої «Політики» / Пер. з латини О. Кислюк; авт. передм. В. Котусенко. К.: Основи, 2003. 796 с.
7. Гердер Й. Г. Мова і національна індивідуальність // Націоналізм: антологія; пер. з нім. Є. Поповича; упоряд.: О. Проценко, В. Лісовий. К.: Смолоскип, 2000. С. 37-45.
8. Донцов Д. Ідеологія «чинного націоналізму» // Націоналізм: антологія; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К.: Смолоскип, 2000. С. 188-196.
9. Донцов Д. Націоналізм. Вінниця: ДП «ДКФ», 2006. 236 с.
10. Донцов Д. Підстави нашої політики // Твори. Львів: Кальварія, 2001. Т. 1: Геополітичні та ідеологічні праці. С. 91-242.
11. Касьянов Г. В. Український націоналізм: проблема наукового переосмислення // Український історичний журнал. 1998. № 2. С. 39-53.
12. Касьянов Г. В. Теорії нації та націоналізму: монографія. К.: Либідь, 1999. 352 с.
13. Колінгвуд, Робін Дж. Ідея історії / Пер. з англ. О. Мокровольський. К.: Основи, 1996. 615 с.
14. Кон Г. Західний і східний націоналізм // Націоналізм: антологія; упоряд.: О. Проценко, В. Лісовий. К.: Смолоскип, 2000. С. 629-633.
15. Кузьмін О. С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження. Житомир. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. Житомир: М. Косенко, 2003. 187 с.
16. Кульчицький С. В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу. К.: Ін-т історії України НАН України, 2003. 32 с.
17. Лук'янець В. Позитивізм // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрис, 2002. С. 492.
18. Позитивізм // Юридична енциклопедія: [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2002. Т. 4 : Н-П. С. 616.
19. Св. Тома Аквінський. Компендіум теології. Інститут св. Томи Аквінського. Київ., 2011 р. Мова: білінгва 20лат./укр.
20. Святий Августин. Сповідь / Перекл. з латини Юрія Мушака. Видання третє. К.: Основи, 1999. 319 с.
21. Ситник О. М. Дмитро Донцов як чільний ідеолог Українського визвольного руху першої половини ХХ століття. *Східноєвропейський історичний вісник* / [гол. ред. В. Ільницький; упор. В. Футала, М. Галів]. Дрогобич: Посвіт, 2017. Спеціальний випуск II. С. 16-25.
22. Ситник О. М. Духовність людини як визначальна цінність національної історіософії // Людина в умовах мінливості соціокультурного простору: духовно-практичний вимір (Мелітополь, 3-4 червня 2016 р.) / Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2016. Ч. 1: Концептуальні схеми руху особистості у смислових просторах самовизначення. С. 174-178.

23. Ситник О. Ідеологія українського націоналізму на фоні європейських націоналістичних доктрин періоду 1920-1930-х років. Політичні перетворення в країнах Центральної та Східної Європи: історико-політичні, етнонаціональні, електоральні та державно-управлінські аспекти. Матеріали наукової конференції, присвяченої 30-річчю від дня утворення кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет» / За заг. ред. проф. М. М. Вегеша і Ю. О. Остапця. Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2021. С. 14-24.

24. Ситник О. М. Криза сучасного глобалізованого світу в контексті відродження національного традиціоналізму // Мультикультуралізм як політико-правове явище: виклики глобалізованого світу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 29 січня 2016 р.) / За ред. М. П. Недюхи. К.: ТОВ «Арт-технологія». С. 122-129.

25. Ситник О. М. Парадигма української націоналістичної ідеології в контексті національно-визвольної боротьби першої половини ХХ-го та початку ХХІ-го століть. *Дрогобицький краєзнавчий збірник* / Гол. редкол. Л. Тимошенко, упоряд. і наук. ред. М. Галів, В. Ільницький. Спецвипуск II. Дрогобич: Посвіт, 2015. С. 348-357.

26. Ситник О. М. Постать Богдана Хмельницького як історіософське підґрунтя національно-патріотичного виховання студентської молоді. *Версус*. № 7. 2016. С. 56-60.

27. Ситник О. М. Прояви української характерології, ментальності в процесі розвитку національного самоусвідомлення в період пізнього Середньовіччя в Україні // Наука. Релігія. Суспільство. 2004. № 3. С. 88-91.

28. Fernand Braudel, *A History of Civilizations*, translated by Richard Mayne (New York: Penguin Books, 1993).

29. Fukuyama F. *The end of history and the last man*. 1992. 446 p.

30. Jaspers Karl. *General Psychopathology*. 1997. Volumes 1 & 2. translated by J. Hoenig and Marian W. Hamilton. Baltimore and London: Johns Hopkins University Press.

31. Sytnyk O. M. Ukrainian-polish political relations in the context of opposing imperial encroachments from Russia. *Chronology in the timeline of historical knowledge: collective monograph*. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. С. 120–134. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-138-4/120-134>

32. Sytnyk J., Sytnyk O. Ukrainian National Identity in Donetsk Region: Problems and Development Trends from the End of the XIX – to the Beginning of the XXI Century. *Culture and History*. Vol. 1. No. 2. 2021. С. 31-38. DOI: <https://j.ideasspread.org/index.php/ch/article/view/853/809>

33. Toynbee Arnold J. A Study of History. Saturday, October 23, 1993. URL: https://web.archive.org/web/20070616032525/http://nobsword.blogspot.com/1993_10_17_nobsword_archive.html

10. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Бібліотека ім. В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Бібліотека ім. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>

3. Електронний каталог бібліотеки МДПУ імені Богдана Хмельницького. URL: <http://ver.mdpu.org.ua>

4. Про науково-технічну інформацію: Закон України № 3322-XII від 25.06.1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 33. Ст. 345. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12#Text>

